

نگینی رها شده در بیابان

۲۶ خرداد ۱۳۹۳ ساعت ۱۰:۵۸

زیگورات چغازنبیل یک اثر ارزشمند باستانی است که به علت بی توجهی ها و نبود امکانات جانبی در کنارش همانند نگینی است که وسط یک بیابان برهوت رها شده و استفاده درخور شأنی از آن نمی شود.

اخیرا بحث ثبت جهانی شهر شوش به میان آمده این اتفاق زیگورات عیلامی شوش را نیز به عنوان یکی از آثار عظیم باستانی جهان تحت شعاع قرار می دهد. دستداران میراث فرهنگی بر این باورند که با ثبت جهانی شهر شوش، توجه و بازدید از این اثر بزرگ جهانی بیشتر می شود و لازم است نگاه ویژه ای به این مکان باستانی از سوی مسئولان انجام شود.

«دورانتاش» معبد عیلامی شوش نیایشگاهی باستانی است که در زمان عیلامی ها حدود یک هزار و ۲۵۰ سال پیش از میلاد ساخته شده است. چغازنبیل بخش به جامانده از شهر دوراونتاش است و در نزدیکی شوش قرار دارد. این سازه در سال ۱۹۷۹ اولین اثر تاریخی از ایران بود که در فهرست میراث جهانی یونسکو جای گرفت. جامعه بین المللی برای آن ارزش استثنائی و جهانی قایل است. همچنین گفته می شود خاورشناسان این زیگورات را نخستین ساختمان مذهبی ایران می دانند.

بلندی آغازین این بنای با شکوه ۵۲ متر و در پنج طبقه ساخته شده بود اما امروزه ارتفاع آن ۲۵ متر و تنها دو طبقه و نیم از آن باقی مانده است.

گفته می شود در سال ۱۹۳۵ میلادی هنگامی که شرکت نفت ایران و انگلیس در حوالی رود دز به حفاریهای نفتی مشغول بود، یکی از کارمندان نیوزیلندی شرکت به نام «براون» متوجه مجموعه عظیمی شبیه تپه شد که در مکانی مرتفع قرار گرفته بود. او از آن مجموعه که در زیر خاک مدفون بود آجری کتیبه دار پیدا کرد.

در همان زمان یک گروه باستان شناس در فاصله ۳۵ کیلومتری در شوش به کاوشهای باستان شناسی مشغول بود. براون آن آجر را نزد گروه برد تا شاید از راز آن تپه پرده بکشایند. اینگونه بود که حفاریهای نفتی، نام زیگورات چغازنبیل را در اذهان زنده کرد. بعدها کاوشهای باستان شناسی بین سالهای ۱۹۵۱ تا ۱۹۶۲ میلادی توسط رومن گیرشمن (Girshman Roman) باستان شناس فرانسوی انجام شد که اطلاعات مفیدی را در مورد شهر دورانتاش بیرون کشید.

دورانتاش هزاران سال عمر دارد. سال ها بسیاری از پابرجایی این ساختمان غول پیکر می گذرد و همچنان قدرت عیلامیان را به رخ جهانیان می کشد. قدرتی با تاریخی درخشان.

شش هزار و ۵۰۰ کتیبه از زیگورات به دست آمده است

دور تا دور زیگورات را دیواری دربر می گرفت که در کناره بخش شمال باختری آن، معابد کوچکی برای دیگر خدایان عیلامی «کریریشا»، «ایشنی کرب» و «هومبان» ساخته شده بود. امروز نیز آن دیوار باقی است و نیز بقایای معابدی که زیر سایه زیگورات، خفته در ژرفای تاریخ آرام گرفته اند. مجموعه این معابد با دیوار دیگری احاطه می شد و در پس آن، خانه های شهر قرار داشته شهری که دیگر چیز زیادی از آن باقی نیست مگر بقایای چند ساختمان و خرده سفال هایی پراکنده در این سو و آن سو، البته دور تا دور شهر نیز حصاری به طول حدود چهار کیلومتر وجود داشت که بقایایش به دست باستان شناسان کشف شده است.

زیگورات چغازنبیل، در وسط بیابان قرار گرفته است و در اطراف آن جز رود دز، جنگل های حاشیه رود و مزارع نیشکر هفت تپه چیز دیگری به چشم نمی آید؛ اگر در وسط شهر قرار گرفته بود، احتمالاً تاکنون در میان انبوه برج ها و آپارتمان های نوساز گرفتار آمده بود یا بنا بود که از زیرش تونل مترو بگذرد یا بخشی از عرصه و حریمش در طرح تعریض خیابان قرار گیرد.

در دوران جنگ تحمیلی که بسیاری از بخش های خوزستان تحت تجاوز و اشغالگری ارتش عراق قرار گرفته بود، هرگز مجالی فراهم نیامد تا حفاظت و مرمت بناهای چغازنبیل به شکل مداوم صورت پذیرد و اقلیم منطقه خصوصاً بارندگی های فصلی، آسیب هایی را به آثار موجود وارد ساخت. این وضع تا ۱۰ سال پس از پایان جنگ کمابیش ادامه داشت و سرانجام در سال ۱۳۷۸ خورشیدی، توافقاتی بین سازمان میراث فرهنگی ایران، سازمان علمی- فرهنگی ملل متحد (یونسکو)، بنیاد اعتباری ژاپن و با همکاری موسسه کراتره فرانسه (موسسه بین المللی حفاظت از بناهای خشتی) صورت پذیرفت تا طرح مطالعاتی حفاظت و مرمت محوطه تاریخی جغازنبیل به اجرا درآید. درواقع، زیگورات چغازنبیل و بناهای وابسته به آن بر مبنای کنوانسیون ۱۹۷۲ یونسکو درباره حمایت از میراث فرهنگی و طبیعی جهان به ثبت جهانی رسیده و این کنوانسیون کمک های فنی و مالی لازم برای صیانت از آثار جهانی را پیش بینی کرده است.

در حفاری های انجام شده حدود شش هزار و ۵۰۰ کتیبه، قطعاتی از مجسمه های سفالین و لعاب دار و گاوهای نر که از دروازه های شهر محافظت می کرده اند، ظروف مختلف، اشیای تزئینی و ... به دست آمده است. در بنا از آجرهای لعاب دار، ملات قیرطبیعی، اندودهای گچی و گل میخ های سفالین استفاده زیادی شده است. درهای معبد و کاخ ها از چوب بوده است که با میله های شیشه ای تزئین می شده اند. همچنین در حفاری ها سنگ قرمز رنگی که شب ها نور را منعکس می کند به دست آمده که درون چشم مجسمه حیوانات یا نقش ستاره های دیواری های معبد قرار داشته و گذشته از زیبایی و شکوه معبد نوری هم ساطع می کرده است و بر جلال و هیبت آن می افزوده است.

سازندگان این بنای بی نظیر برای تامین آب شهر دستور حفر کانالی نزدیک به ۵۰ کیلومتر را داده بودند. این کانال از رود کرخه که در غرب شوش جریان دارد شروع می شده است. برای هدایت آب باران به دلیل اختلاف ارتفاع زمین های پیرامون نسبت به یکدیگر و همچنین نسبت به سطح صحن های اطراف زیگورات از ناودان های زیادی در جای جای بنا استفاده شده است. برای ساختن ناودان از لوله های ۵۰ سانتی استفاده می شده است که وصل کردنشان به یکدیگر لوله های بلندی ساخته می شد و آب را هدایت می کرد.

با ثبت جهانی شوش، این مکان باستانی بی شک مورد توجه بیشتری از جانب باستان شناسان و جهانگردان قرار می گیرد تا جایی که شاید نگاه بیشتر باستان شناسان بیشتر به زیگورات معطوف شود.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/۲۷۱۷۲/بیابان-شده-رها-نگینیه/۲۷۱۷۲>